

DET SØGENDE ØJE *af Theodor Christensen*

H. C. Branner skriver i sin pjece om kunstens uafhængighed: „At være kunstner må altid indebære en risiko. Kunsten kan kun tjene en politisk idé, når den er parat til uafsladelig at konfrontere den med virkeligheden. Alt hvad der bærer navn af konformitet strider mod selve kunstens væsen.” Indsæt i stedet for politisk „religiøs”, „moralsk”, „social”, og man har en altomfattende kunstnerisk programmerklæring, der ved sin vederhæftighed og oplevethed kun kan vinde tilslutning.

Jeg er afskåret fra at argumentere ud fra dette citat – det måtte så ses i sammenhæng med andre fra den samme pjece – og jeg kan da allermindst anvende det mod Branner selv. Det er imidlertid tilladeligt at benytte det som udgangspunkt for at drøfte kunstens uafhængighed.

Er der nogen sådan uafhængighed? Er det ikke sådan, at de, der hævder den, er lige så afhængige som andre, men blot frasiger sig den risiko, som Branner taler om? Moderne amerikansk filmproduktion er f. eks. ikke uafhængig, selv når den prætenderer at være upolitisk og uden etisk eller socialt sigte. Forholdene sørger for at lænke den i afhængighed – og konformitet – til hele vor sociale orden. Den velkendte Production Code er blot et udtryk herfor. Ingen harmløs underholdningsfilm nogen steder i verden er uafhængig. Jeg kan ikke efterspore nogen virkelig forskel på afhængig og uafhængig kunst og filmkunst. Derimod nok en væsentlig forskel på engageret og uengageret. Derfor kom Branner ind i billedet. Han plæderer af grunde, som ikke hører herhen, for en uengageret eller kun menneskeligt engageret kunst. Mange filmkunstnere gør det samme og opnår kun, at de ikke selv i ringeste grad er herre over formen for og retningen af deres afhængighed. Dens eksistens afficerer deres manglende standpunkttagen derimod ikke.

At filmkunstnere, der arbejder i en socialt dramatisk form, vil hævde at de i al uafhængighed kun beskæftiger sig med menneskets og dets „egne”, d. v. s. indre problemer, er en slags faneflugt. De gør pokker, gør de. Film handler om menneskers handlinger og liv i forhold til andre mennesker. Om der så kun er en eneste person på lærredet gennem to stive timer, så bliver handlingen noget der omfatter imaginære andre personer samt tilskuernes millioner. Ofte – jeg siger ikke altid – er denne villen-befatte-sig-med menneskets indre blot en ynkelig flugt fra de medmenneskelige forpligtelser. Resultatet er konformitet og konvention. På baggrund af denne psykologiske mekanisme, som det er trist hver dag at se i funktion i biografen, virker det befriende at være vidne til åbent engagement – bittert og beskt engagement som i *Alberto Lattuada*s film „Den kyske synderinde” – danske titelforfattere engagerer sig også, som regel på konventionalitetens side.

Lattuada's film handler om en luder, der holder ferie ved Rivieraen med sin lille datter. Han afslører skænselsløst, hvad dette fører til, og han forvandler sit billede af Rivieraen, som folk kender bedst fra film, til et spejlbillede af folk selv, vor moralske og sociale orden, vore fælles fordomme. Han gør det med intens dygtighed, hvad *Bjørn Rasmussen* forresten medgav i filmkronikken, hvor han dog som konklusion ville mene, at filmen efterlod en bitter smag.

Ja, gør den nu det? Smager den ikke blot af sandheden, og er Lattuada's engagement i sandhedens præsentation ikke en velgørende gevinst? Filmen viser os i de mest oprivende, lækre kulører de højere klassers feriefacade på strandbredden, ved baren og i flirtens og intringens positioner. Den viser os altså alt det, som den almindelige underholdningsfilm konventionelt forherliger. Den prikker bare hul,

den flår og flænses, den sårer, og såret værsker. Pigen, som iøvrigt er indifferent spillet af *Martine Carol*, får naturligvis ikke lov til at holde fri, hun skal fastholdes og udstødes på sin profession, som alle er tiltrukket af og foragter. Stedets socialistiske borgmester forsøger at skaffe hende fred for de fine – og arbejde. Men det mislykkes for ham, hvorimod det lykkes for den kyniske gamle mangemillionær at genintroducere hende i „selskabet” ved at promenerer med hende under armen. Han gør det med en bemærkning møntet på borgmesteren. Den lyder noget i retning af: „Han er en brav fyr, men han kan ikke ordne det for Dem. Endnu.”

Filmens perspektiv er altså rent samfundsomstyrtende. Om man finder filmens tone hadefuld, afhænger af i hvor høj grad man identificerer sig med hele det miljø, den kritiserer. Det er et miljø, som hører vor samfundsorden til, og selvom vi alle føler – eller bør føle – at vi til en vis grad har lod og del i det, behøver vi da ikke at indsætte os i rollen som dets defensorer. Ved f. eks. at sige, at sådan er det ikke, eller ikke altid – eller sådan er ikke alle. Vi kan glimrende engagere os med Lattuada.

Lattuadas film rørte ved noget og rørte op i det. Man kunne notere sig de ejendomme-

ligste reaktioner på den. En anmelder skrev således, at filmen i al fald gav pragtfulde scenerier fra Middelhavskysten. Vanhelligt enfold! Det gjorde filmen i hvert fald ikke. Det var lykkedes Lattuada at smitte hvert eneste billede af det blå hav med filmens pestbefængte tone; han havde forgiven hvert eneste palmetræ. Det tjener til hans ros, det øgede filmens konsekvente engagement.

Hovedengagementet i al film er vort eget, publikums. Hvilken uhyre betydning det selv i de mest harmløse og betydningsløse sammenhænge har *Brigitte Bardot* for nylig aflagt bevis for. Ikke personligt, snarere figurligt. Vatikanstaten protesterede mod en striptease plakat for en af hendes seneste film. Den var opsat overalt i Rom og er selvfølgelig senere aftrykt i verdenspressen, også den danske del. Jeg går derfor ud fra, at De kender den. Nu har den hellige pavestol næppe pludselig opdaget, hvor syndefuld Brigitte er og af den grund protesteret mod hendes tilsmudsning af Roms facader. Men den havde brug for et påskud til påny at gribe ind i italiensk indenrigspolitik, hvad den ikke har haft held til siden salig Mussolinis dage. De politiske følger er i fuld gang. Film kan bruges til alting, afhængig eller uafhængig. God romerrejse!

En engageret film: Chaplins „A King in New York”. I midten Dawn Addams.